

Durmuş Hocaoğlu

Demokrasi Problemi

Ayyıldız., 17 Şubat 2000, Perşembe., s.09
Durmuş Hocaoğlu, *Ayyıldız* Sıra No: 118; 2000-035; Şubat-13

Demokrasi ile ilgili en ciddî problemlerden birisi de bizzat “**Demokrasi Problemi**”dir.

Demokrasi'nin kurulması, kökleşmesi, içselleştirilmesi, gelenekselleşmesi, yaşatılması konularında önemli dertler ve sıkıntılar husûle getiren “**Demokrasi Problemi**”, esas itibariyle “demokrasi şüpheciliği” ve “demokrasi karşıtlığı” olmak üzere iki anlamı mündemiçtir. Bunlardan birincisi olan **Demokrasi Şüpheciliği**, bir yönetim biçimi olan demokrasiye “güvensizlik” veya onu “yeterince mükemmel bulmamak”tan ileri gelen bir düşünce tarzı olduğu halde, **Demokrasi Karşıtlığı**, demokrasiyi “zararlı bulmak”tan ileri gelen bir düşünce tarzıdır. Ancak, her ikisi de pratikte aynı kapıya çıkmaktadır: İdare edenler idare edilenlere karşı — fiilî bir sûrette, yani müeyyidesi olacak bir şekilde, daha açık bir ifâde ile, sâhici bir şekilde — sorumlu değilse bunun adı “anti-demokratlık”tır. David Spitz, “Antidemokratik Düşünce Şekilleri” isimli eserinde bu vaziyeti şöyle ifade etmektedir:

“...antidemokratik düşünce doktrinleri **sadece demokrasiyi imkânsız gören**, yahut **demokrasinin arzu edilir bir idare şekli olmadığını savunan** görüşlerdir: Birinciler, serbest fikir çatışmalarının hükûmetin siyaseti ve kuruluşu üzerinde esaslı bir tesiri **olamayacağını** iddia ederler; ikinciler ise bu fikir çatışmalarının hükûmetin siyaseti ve kuruluşu üzerinde esaslı bir tesiri **olmaması gerektiğini** ileri sürerler. Antidemokratik teoriler, bunun dışında, daha doğrusu bunun bir neticesi olmak üzere, idare edenlerin edilenlere karşı mes'ul tutulamayacağını veya tutulmalarını gerektiğini öne sürerler”

★★★

Demokrasi Problemi'nin beslendiği birtakım kaynaklar olduğu kuşkusuzdur. Aynı zamanda “**Anti-Demokratik Direnç Kaynakları**” olarak da isimlendirilebilecek olan bu kaynaklar içerisinde en mühimleri geniş kitle ile birlikte daha ziyâde Halk'ta yer alan **Sistematik Kaynak** ve ikincisi de daha ziyade aydınlarda yer alan **Zihniyet Kaynağı**'dır. Kuşkusuz, “Demokrasi Problemi”ni (‘**demokrasi karşıtlığı**’nı ya da ‘**demokrasi şüpheciliği**’ni) besleyen bu kaynaklar arasında çok yakın ve içten bağlantılar vardır.

Demokrasi Problemi'nin Sistematik Kaynağı, *sınâileşememiş bir toplum olmak, otoriteryen bir geleneğe sâhip olmak, düşük ve zayıf eğitim düzeyini aşamamak, iç-dünyada özgürleşmeyi sağlayamamış olmak, bireyselleşememiş olmak* gibi hem “hâl”e ve hem de “tarih”e bağlı olan ve toplumsal bünyenin doğrudan kendisinin ürettiği ve yaşattığı anti-demokrat kaynaklardır. Sanâyi Toplumu haline gelememiş olmak, esâsen bütün bunları tek başına temsil etmeye yetecek kadar güçlü bir sebep olarak dahi ileri sürülebilir. Sanayileşmenin bütün kurumları, tarihî tecrübesi ile, bütün tazammun ve şumûlü ile yerleşmediği ülkelerde demokrasinin zihniyet alt-yapısı da oluşmamaktadır.

Zihniyet Kaynağı ise, demokrasi karşısındaki en büyük direnci veya şüpheciliği sağlayan ve kendisini ağırlıklı olarak toplumun uç kesimlerindeki marjinal aydınlık arasında açığa

vuran bir anti-demokratik beslenme kaynağıdır. Bu özelliğinden dolayı, bu kaynak aynı zamanda, büyük oranda, bir marjinal aydın direncidir.

Aydınlar tarafından Demokrasi'ye gösterilen direnç, çok yerde, zannedildiğinin aksine, Halk'a göre hem daha derin ve hem daha tehlikelidir. Nitekim, Demokrasi ile problemlili ve kavgalı olanların, genel bir değerlendirme ile, **Halk'tan** ziyade **Aydınlar** olduğunu iddia edebiliriz.

Sağ ve Sol uçlarda kümelenmiş Radikal Sağ ve Radikal Sol aydınların ezici çoğunluğu, Demokrasi konusunda umûmiyetle kötümser ve muhaliftirler; her iki grubun da çoğunluk itibarıyla **“anti-demokrat”** olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ne var ki bu anti-demokrat tavır çoğunlukla açık bir tarzda değil de dolaylı olarak konmaktadır. Birbirlerine zıt konuşlanmış olmalarına — veya öyle görünmelerine — karşılık Sağ ve Sol uçlardaki entelijantların arasında mevcut olan birçok benzerlikler ve andırışmalardan birisi de Platoncu bir **‘elitist-jakoben’** zihniyete sâhip olmalarıdır.

Sağ ve/ya Sol Radikal İntelijansiya'da, önemli bir anti-demokratik direnç kaynağı olarak, **“sıradan insana güvensizlik”** duygusu çok köklü bir şekilde mevcuttur. Bu güvensizlik, onları, Halk üzerinde tabii olarak ve fakat kendilerine nereden ve kim tarafından verildiği meçhul olan bir nevi bir *vis insita* (gizlice verilmiş) şeklindeki “velâyet ve vesayet hakkı”na sahip oldukları şeklindeki bir vehme sürüklemektedir. Bunlardan bir kısmı, kendilerine sıradan insan üzerinde tahakküm etme hakkını veren mercîin bizzat ve bizâtihi “Tarih” olduğuna ciddiyetle inanmakta veya inanmış görünmektedirler. Eğer bu bir rol değil de samimî bir inanış ise bunun bir hezeyan olduğu açıktır. Ve kezâ, bu hâliyle de Tarih'in mücerret, İnsan'dan soyutlanmış, beşer-üstü ve aşkın (transandantal) bir kutsallık, seküler bir kutsallık alanı olarak telâkkî edildiği düşünülebilir.

Halk'ın, Büyük Kitle'nin Demokrasi'ye daha yatkın olan tavrını, **Kollektif Bilinç'in Ferdî Bilinç'e** olan bir üstünlüğü olarak açıklayabiliriz. Esâsen bu dahi, başlı-başına Demokrasi'nin fazîleti husûsunda yeterli bir karîne olmalıdır.

Bunun yanında, Demokrasi'nin nisbeten en iyi şekilde sindirilmiş olduğu ve en az dirençle karşılaşmış en yüksek teveccühe nâil olduğu toplum katmanını ise, **Çevre (Muhit, Periferi)** değil **Merkez'dir**. Özellikle Merkez-Sağ, bu bakımdan Türkiye'de bir bakıma demokrasinin teminatı olmak durumunda gözükmektedir. Bu itibarla Türk Demokrasisi'nin geleceğinin sağlamlığı açısından Merkez'in güçlenmesi şarttır.

Bu konuda sorumluluk bilinci taşıyan aydınlara ve siyâsetçilere çok görevler düştüğü kanâatindeyim.

